

Vol 2.4.1971

Språkvårdsspalten

1.

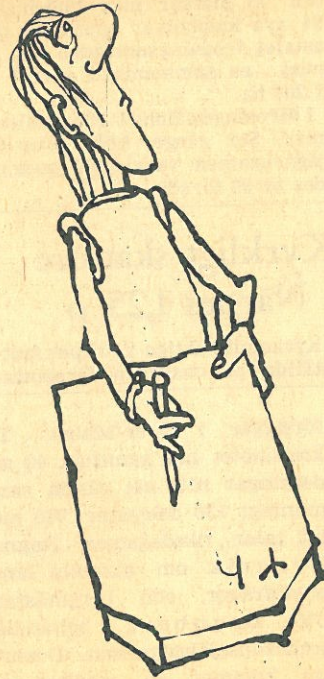
Från Vasa kommer en fråga rörande formerna *tar* och *tager*, *ta* och *taga*. Frågeställaren menar det är riktigast att bruka de kortare formerna *ta*, *tar*. — Allmänt taget kan sägas att formerna *ta* och *tar* dominerar i nutida svenska. De längre *taga* och kanske i synnerhet *tager* börjar låta högtidliga. Men detta gäller det enkla verbet. Blir det sammansatt, t.ex. *antaga*, så förekommer de längre formerna oftare. Det heter gärna t.ex. *Antag att saken förhåller sig så*. Likaså brukar det heta *Mottag mina hjärtligaste lyckönskningar*.

Samme frågeställare vill gärna att *den här* och *den där* skall skrivas ihop, alltså *denhär* och *dendär*. — Akademiens ordlista särskriver orden, alltså

den här, *den där*. Det torde ha sin förklaring i att *här* och *där* ofta är de betonade delarna av ordgrupperna, och detta framgår tydligast, när orden särskrivs.

3.

Borde man inte övergå till stavningen *ska* i stället för *skall*? — Man skulle tro att *ska* är vanligare i t.ex. tidnings-språk än *skall*. Det är dock tvärtom. Nyligen publicerades i Göteborg en ordbok över språket i fem rikssvenska dagstidningar 1965, baserad på 200.000 ord i var och en. *Skall* uppträder 2005 gånger, *ska* 338 gånger. Det finns vissa vägande skäl för att behålla *skall*. Det hör ju ihop med *skola*, *skulle* (och *skulle* uttalas i Sverige som det skrivs). Detta är en tillämpning av den s.k. samhörighetsregeln.

4.

En sista fråga av denna art gäller *nän*, *nänting* i stället för

någon, *någonting*. Borde inte de korta formerna genomföras? — För närvarande dominerar de längre formerna absolut. I den nämnda undersökningen finns 1363 exempel på *någon* och 1392 på *något*, men bara 11 på *nän* och ett enda på *nät*. Jag tycker det finns skäl att bibehålla de längre formerna. För det första hör man faktiskt uttalet *någon*, när ordet är starkt betonat. För det andra får vi tänka på samhörigheten med *några* — i det ordet uttalas ju *g* närmalt (uttalet »nära» i Sverige anses inte vara fullt värdat).

5.

Så till omväxling ett dialektord. Det är *slobbot* som frågeställaren känner från Sydösterbotten. Det betyder »slarvig, drumlig». Men det har spridning också på andra håll: liknande ord finns i rikssvenska dialekter och i norskan — och engelskans *slobber* »drägla» hör

också till samma ordgrupp. — *Slobbot* påminner ju mycket om *snubbig*, dialekternas *subbot*, *subbot*, som har likaså nedsättande innebörd.

6.

Till slut ett annat dialektord. Det är *göulog*. Hur skall det återges på högspråk? — Snarast motsvarar det »vettlös, vrickad» — sådana betydelser hos ordet är normala i Österbotten. I nyländsk dialekt har det också betydelsen »som för oljud», och det ger en antydning om ordets ursprung. På många håll i de nordiska språken finns ett ord *gaula*, *göula* som betyder »tjuta», »föra oljud».

Frågor är välkomna och kan sändas antingen till Vasabladdets redaktion (märk kuvertet »Språkvårdsspalten») eller direkt till mig, adr.: Knektvägen 3 C, 00400 Helsingfors 40.

Carl-Eric Thors